

SHAXS IJTIMOY MAS'ULIYATINI OSHIRISHDA MILLIY G'OYA TARG'IBOTINING ROLI

Mdraximov Atabek Abduraximovich

Urganch davlat pedagogika instituti Milliy g'oya va falsafa kafedrası
o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola milliy g'oya targ'ibotida yoshlarning shaxsiy ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga ta'siri tahlil qilinadi, bunda O'zbekiston ko'rib chiqiladi. Milliy g'oya va uning ijtimoiy mas'uliyatga ta'siri, bu jarayonlarni davlat va jamiyat darajasida ma'qullashning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqolada milliy g'oyaning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati, kelajak avlodlar uchun ma'naviy g'oyalarni tarbiyalashdagi hal qiluvchi o'rni ta'kidlangan. Milliy g'oyani ilgari surishning odamlarning ijtimoiy faolligini oshirishdagi foydali ta'siri isbotlangan.

Kalit so'zlar: *milliy g'oya, ijtimoiy mas'uliyat, O'zbekiston, yoshlar tarbiyasi, ma'naviy qadriyatlar, jamiyat rivoji, davlat siyosati, ijtimoiy faollik, fuqarolik, targ'ibot, kelajak avlodlari, ijtimoiy integratsiya.*

ABSTRACT

This article analyzes the impact of national ideology promotion on increasing the personal social responsibility of youth, with a focus on Uzbekistan. It explores the influence of national ideology on social responsibility and the importance of endorsing these processes at the state and societal levels. The article highlights the significance of national ideology in youth education and its pivotal role in nurturing spiritual values for future generations. The beneficial effects of promoting national ideology on enhancing people's social activity are proven.

Keywords: *national ideology, social responsibility, Uzbekistan, youth education, spiritual values, societal development, state policy, social activity, citizenship, promotion, future generations, social integration.*

KIRISH

Zamonaviy dunyo sharoitida inson ongi va qalbi uchun kurash, turli mafkuraviy kurashlarning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqola O'zbekiston misolida milliy g'oya targ'ibotining shaxsiy ijtimoiy mas'uliyatni oshirishdagi rolini tahlil qiladi. Milliy g'oya, uning ma'naviy va ma'rifiy jihatdan samaradorligi ko'plab omillar bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi, bu jarayonda inson omili eng muhim va hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Milliy g'oyaning asosiy maqsadi inson ongi va qalbiga ijobiy ta'sir qilish, uni bunyodkorlik sari yo'naltirishdir. Biroq, yot g'oyalar insonlarni ma'naviyatdan

uzoqlashtirish va geosiyosiy maqsadlarga xizmat qilish orqali "ongni boshqarish"ni ko'zlaydi. Shuning uchun, milliy g'oya insonning ijtimoiy faolligini va mas'uliyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

“Milliy g'oya” tushunchasi, avvalo, muayyan millat va mamlakatning tarixiy, falsafiy negizlarini ifodalaydi va bu g'oya ajdodlar va avlodlar o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlashda asosiy vosita hisoblanadi. Har bir millatning madaniy merosi va umuminsoniy qadriyatlari milliy g'oyada mujassam topadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Demak, milliy g'oya - bu ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan, mamlakatning ko'pchilik a'zolari tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan va e'tiqodga aylangan g'oyalar, maqsadlar majmui hisoblanadi. Bu majmua orqali insonning ma'naviy dunyosi, ijtimoiy qiyofasi, dunyoqarashi, ong va tafakkur shakli, hayotiy maqsad va mayllari, orzu-intilishlari ifodalanadi va milliy g'oyada mujassamlashadi.

Milliy g'oya targ'iboti — bu ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan mushtarak maqsad va manfaatlarni yangi avlod vakillariga yetkazish, ularni umumiy maqsad yo'lida birlashtirish va safarbar etishdir. Ushbu jarayon, insonlarni qalban uyg'onishiga, iymon-e'tiqodini butun bo'lishiga, ona Vatan uchun o'z faoliyatini yo'naltirishga va buni eng oliy saodat deb hisoblashga tegishli sharoit yaratishga xizmat qiladi.

“Milliy g'oya targ'iboti texnologiyasi” esa bu maqsadga erishish yo'llari, usullari, vositalari va undan foydalanish mahoratini o'z ichiga oladi. Bu jarayonlar orqali milliy g'oya mamlakatning ma'naviy-ma'rifiy ishlari samaradorligini oshirishga va shaxslarning ijtimoiy mas'uliyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. SHuning uchun ham milliy g'oyaning targ'ibotida insonning “meni”ni hisobga olish lozim. Insonning “meni” qanday bo'lsa, shunga mos xatti-xarakterlar, dunyoqarash, maqsad va mayllar, yurish-turish, o'zaro muloqot orqali o'ziga xos o'zaro ta'sir muxiti yaratiladi. Milliy g'oya targ'ibotida shunchaki, ikkinchi darajali ko'ringan xolatlar mavjud emas. Insonga xos barcha holatlar, albatta o'zaro ta'sir kuchiga ega bo'ladi. Insondagi bunday holatlar turfa xil bo'lib, uni faqat “yaxshi” yoki “yomon” bo'lishi mumkin emas. Ayrim insonlarda yaxshi fazilatlar ustuvor bo'ladi. Bu uning ma'naviyat darajasi ongi va qalbiga xos xususiyatlar bilan bog'liq. Bu uning mohiyatini tashkil etadi. Inson esa ma'naviy mavjudot. Inson ma'naviyat darajasining xilma-xilligi milliy g'oyaning targ'ibotida aks etadi. Ma'naviyati yuksak, o'rtacha yoki quyi odamlarning milliy g'oya targ'ibotidagi o'rni bir xil darajada bo'lmasligi tabiiy. SHuning uchun xam “yuksak ma'naviyatli odamlarni tarbiyalash” milliy g'oya maqsadlari bilan o'zaro mushtarakligini doimo hisobga olish, unga

milliy g'oya targ'ibotida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samarasi nuqtai nazaridan e'tibor berish dolzarb va amaliy ahamiyatga ega. Bu bugungi global hayot, mafkura sohasidagi axborot xurujlarining kuchayishi, axborot ko'lamining kengayib, turli-xil yot va zararli g'oyalarning tarqalishini texnik imkoniyatlari, texnologiyalarini takomillashib borayotganligi bilan uzviy bog'liq.

Milliy g'oya targ'ibotida shaxs, jamiyat va davlat manfaatlari, umummilliy va umuminsoniy darajada, uyg'un holda har bir inson "meni" orqali amaliy namoyon bo'ladi. Insonni milliy g'oya bilan bog'liq g'oya va tushunchalarni qadrlashi va shunday tushuncha va g'oya atrofida ular birlashgan bo'lishi, hamkor, xamjihatlik orqali el-yurt, Vatan va insonlar oldidagi o'zlarining burch va ma'suliyatlarini anglashlarini taqozo etadi. Bu O'zbekistonning kelajagi, istiqboli bilan bog'liq. Lekin insonning o'zi uchun qanday tushuncha va g'oyani (maqsadni) bayroq qilib olishi, unga ishonishi, e'tiqodli bo'lishi murakkab jarayon bo'lib, silliq ko'chmaydi. Bu, qolaversa insonga uning go'daklik davridan boshlab berilgan ta'lim-tarbiyasiga, oila, ota-ona, qarindosh-urug'lar, mahalla, el-yurt tomonidan yo'l qo'yilgan ta'lim-tarbiya muxitiga, sifatiga, insonning kelajagiga, ajdodlardan o'tib kelayotgan qadriyatlarga ega bo'lgani, qanday g'oya va tushunchalarga ishonishiga, unga bo'lgan munosabatiga bog'liq. Insonni qadrlash, uning hayoti bilan bog'liq g'oya va tushunchalarni hurmat qilishi, insonning hayoti, uning daxlsizligi, erkinligi, sha'ni bilan bog'liq qadriyatlarni avloddan avlodga etkazish, milliy g'oya bilan bog'liq maqsadlarni asrab - avaylashga xizmat qiladi. Inson insonni qadrlashi, milliy g'oya targ'ibotida oliy qadriyat deb bilish targ'ibotning samarasini belgilaydi. Insonning ma'naviy dunyosiga ko'p omillar ta'sir ko'rsatadi. Hayotda uning o'zaro uyg'un bo'lishi jamiyat rivojlanishining muhim qonuniyatidir. Bu ma'naviy va moddiy hayot sohalari unga bo'lgan munosabat orqali kechadi. Insonlar esa har xil bo'ladi. Ularning ayrimlari hayotlarida moddiy hayotni, ayrimlari esa ma'naviy omillarni ko'proq qadrlaydilar. Ayni paytda shunday odamlar xam borki, hayotida har ikkala omilni xam uyg'un ko'radilar. Birini ikkinchisidan ustun ko'rmaydilar. Unga bunday qarash yoki yondashuv ham ularning ma'naviy olami, hayotiy ideallari orqali kechadi. Bu insonni hayotda milliy g'oya maqsadlarini qanday anglashga bog'liq bo'ladi. Moddiy hayotga ustuvor qaragan odamning hayotiy ideallari bilan ma'naviy qadriyatlarni ustuvor baholagan odamlarning milliy g'oya targ'ibotidagi o'rni, yondashuvi, munosabati bir-biridan farq qiladi. Milliy g'oya targ'ibotida "ma'naviy va moddiy hayotning uyg'unligiga"¹ amal qilish muxim metodologik ahamiyatga ega. Bu hayot falsafasini, insonning moxiyatini, milliy g'oyaning targ'ibotini to'g'ri

¹ И.А.Каримов. Юксак маънавият - энгилмас куч. Тошкент. "Маънавият". 2008, Б-65.

tushunishga va tashkil etishga yordam beradi. Ma'naviyatsiz kelajakni tasavvur etib bo'lmaydi.

TAHLIL

Inson ma'naviyati orqali milliy g'oyaning asosiy tushunchalarini, maqsadlarini to'g'ri tushunish va amaliy faoliyatda to'g'ri qo'llash madaniyati hamda mas'uliyati yuksalib boradi. Inson milliy g'oya targ'ibotida hal qiluvchi o'rin tutadi. Insonning o'rni: 1) Milliy g'oya maqsadini avlodlarga etkazishda; 2) Milliy g'oya tushunchalarini mazmun va mohiyatini to'g'ri anglashda; 3) Milliy g'oya targ'iboti texnologiyalaridan to'g'ri foydalanishda; 4) OAV milliy g'oya maqsadlariga mos tashkil etishda; 5) Milliy g'oya xalqning milliy – ma'naviy merosi va qadriyatlarining negizlarini demokratik prinsiplarga mos targ'ib etadi; 6) Umuminsoniy demokratik qadriyatlarni ijtimoiy hayotga to'g'ri tadbiiq etish, undan to'g'ri foydalanish hamda amal qilishda insonning hayotiy qarashlari maqsadlarining xarakteri muxim ahamiyatga ega bo'ladi. Buning uchun uning ma'naviy tarbiyasi to'g'ri bo'lishi lozim.

Har bir inson milliy g'oya targ'ibotiga katta ijtimoiy – ma'naviy ma'suliyat bilan qarash madaniyatiga ega bo'lishi, unga daxldorlik xissini tuyishi lozim. Bu umummilliy va umuminsoniy ahamiyatga ega bo'lib, insonning jamiyatdagi tegishli institutlardagi faoliyati orqali amalga oshadi. U: 1) Ta'lim-tarbiya; 2) Fan va ilmiy muassasalar; 3) Madaniyat va madaniy-ma'rifiy muassasalar; 4) Adabiyot va san'at; 5) Din; 6) Jismoniy tarbiya va sport; 7) Oila; 8) Mahalla; 9) Mehnat jamoalari; 10) Siyosiy partiyalar; 11) OAV va boshqa sohalarda faoliyat yuritayotgan har bir inson milliy g'oyaning targ'ibotiga alohida e'tibor berishi bevosita yoki bilvosita uning samarasiga ta'sir ko'rsatadi².

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli o'zgarishlarning hal qiluvchi omili haqida gapirganda, avvalo odamlarimizning ongu tafakkurida ro'y berayotgan tub o'zgarishlar, ularning yon-atrofdagi voqealarga munosabati, dahldorlik hissi, siyosiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasi tobora usib borayotganligini ta'kidlash lozim³.

Insonning ma'naviy dunyosi yuksak fazilatlar, milliy g'oyaning bosh g'oyasi, g'oyalari bilan uyg'un bo'lishi zarur. Milliy g'oya targ'ibotida insonning: 1) So'zi bilan ishi mos bo'lishi; 2) Inson ibrat bo'lishi; 3) Milliy g'oyaning umumdemokratik g'oyalari va prinsiplariga sodiq bo'lishi; 4) Qonun ustuvorligiga amal qilishi; 5) Adolat tamoyili hayotiy mezonga aylanishi; 6) Insonga bo'lgan ishonch va e'tiqod

² Миллий истиклол ғояси: Асосий тушунча ва тамойиллар. Тошкент. “Ўзбекистон”. 2001, Б-62-69.

³ И.А.Каримов. “Асосий вазифамиз – жамиятимизни ислоҳ этиш ва демократлаштириш, мамлакатимизни модернизация қилиш жараёнларини янги босқичга кўтаришдан иборат” Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 23 йиллигига бағишланган тadbирдаги маърузаси. Халқ сўзи. 2015 й. 6 декабрь.

hayot tarzi tamoyili sifatida amal qilinishi milliy g'oya targ'iboti bilan bog'liq, inson omili orqali mujassamlanadi.

Milliy g'oya targ'ibotida insonlarning o'zaro bir-biriga bo'lgan ishonchi mustahkam bo'lishi muxim. Bu insonni qadrlash, insoniylik, mehr – oqibatli bo'lish, insonni to'g'ri tushunishga harakat qilish, yuksak ahloqli bo'lishini taqazo etadi.

Hayotning ma'nosi, go'zalligi xam inson bilan. SHuning uchun insonning o'zi har tomonlama go'zal, imon va e'tiqodli, ezgu maqsadli bo'lishi lozim. Ular bir-birlariga o'zaro mehrlil, oqibatli bo'lsalar, bu atrofdagilarga yuqori kayfiyat bag'ishlaydi. Insonlarni yanada yuksak marralarga, maqsadlarga, tashabbuskorlikka, ijtimoiy faollikka undaydi. Bu ularning amaliy faoliyati natijalari bilan mamlakat taraqqiyotiga, erkin va faravon hayot qurish, ozod va obod Vatanda yashash, adolatli, demokratik-huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurish maqsadlari bilan oshno qiladi.

Milliy g'oya targ'ibotidan ko'zlangan maqsad xam insonlarga xizmat qilish, ular uchun zarur shart-sharoit va yangi imkoniyatlar yaratadi. Natijada, inson faollashuvi o'zi mansub bo'lgan Vatan uchun, uning kelajagi uchun o'zining iqtidori, salohiyatini safarbar etadi.

Milliy g'oyaning targ'iboti, faqat ta'lim orqali emas, undan tashqari kundalik hayot munosabatlarida, insonlar o'rtasidagi o'zaro muloqot, xizmat ko'rsatish sohalari orqali, jamoa joylarida ham amalga oshib boradi. Bu bevosita va bilvosita o'zaro mafkuraviy targ'ibot ta'sir kuchiga ega.

Milliy g'oya targ'ibotida inson omili ustuvor ahamiyatga ega ekanligini bizningcha yana quyidagi jihatlar orqali anglash mumkin :1) Bu milliy g'oya targ'ibotining maqsadi bilan bog'liq. Unda inson eng oliy qadriyatdir. Targ'ibot xam ana shu prinsipga mos bo'lishni anglatadi. 2) Inson ongi va tafakkurining shakli qanday bo'lsa, milliy g'oya targ'ibotida aks etadi. SHuning uchun xam insonning demokratik ong va tafakkurga ega bo'lishi, ilmiylik, xolislik va haqiqat tamoyillarini hisobga olish muhim. 3) Inson muayyan ajdod va avlodlarga mansub bo'ladi. Ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan ilg'or g'oyalar va maqsadlar o'zining hayotiyligi bilan inson manfaatlariga mos keladi. 4) Insonning hayotiy maqsadlari, mayllarining mazmuni va xarakteri milliy g'oya maqsadlari bilan uzviy bog'liq. Ezgu maqsad va mayllarga oshno bo'lish jamiyatning erkin va farovon bo'lishiga, ezgu amallarni insonlar o'rtasida keng tarqalishiga imkoniyat yaratadi. 5) Inson omili milliy g'oya targ'ibotining samaradorligiga erishishda muxim ekanligini anglatadi. Inson ijtimoiy hayotning qaysi sohasida faoliyat yuritmasin, milliy g'oyaga bo'lgan ishonch va e'tiqod asosida munosabatda bo'lishi, milliy g'oya negizlariga bo'lgan hurmat, ularni birlashtirib turadi.

Milliy g'oya targ'ibotida inson omiliga talab oshib bormoqda. Bu har bir insonda: 1) yuksak ma'naviyat; 2) yuksak ma'suliyat bilan yondashish; 3) g'oyalarning xilma-xilligini hisobga olish; 4) yot va zararli g'oyalarga milliy g'oya maqsadlari va tamoyillariga tayangan holda, g'oya bilan javob berish; 5) jamiytdagi g'oyaviy-mafkuraviy o'zgarishlarni hisobga olish; 6) milliy g'oya targ'ibotida milliy va umuminsoniy manfaatlarni uyg'unligiga amal qilish; 7) davr va zamon o'zgarishlarini hisobga olish; 8) targ'ibotni an'anaviy va zamonaviy holda tashkil etish; 9) targ'ibotda zamonaviy texnologiyalardan maxorat bilan foydalanish ko'nikma va malakasiga ega bo'lishni taqozo etmoqda.

Bu uzluksiz va davomiy jarayon ekanligini hisobga olish zarur. Milliy g'oya ham shakllanadi va rivojlanib boradi. Bu ong va tafakkurdagi yangilanishlar, qadriyatlar va unga munosabat bilan bog'liq holda kechadi. Yangiliklarni qabul qilish va undan targ'ibotda qo'llash, taraqqiyotga xizmat qiladi, milliy g'oyaga hayotbaxshlikni ta'minlaydi.

Buning uchun inson hayot o'zgarishlaridan orqada qolmasligi, faol, ijodkor ong va tafakkurga ega bo'lishi, bunyodkorlik va tadbirkorlik sifatlariga ega bo'lib borishni o'zgarishlar taqozo etadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, hozirgi global o'zgarishlar milliy g'oya targ'ibotida inson omiliga alohida e'tibor berishni taqozo etmoqda.

Insonning ma'naviy dunyosi milliy g'oya targ'ibotining samaradorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etib bormoqda.

Milliy g'oyaning targ'iboti qanday shaklda olib borilmasin, u inson omili orqali namoyon bo'ladi. Uning eng zamonaviy texnologiyalari ham, axborot kommunikatsiya tizimi ham, internet tarmoqlari ham nimani targ'ib qilishi, axborotlarni qanday etkazilishi, unda nimani muljal qilib olish ham insonlarning ma'naviy dunyosiga, hayotiy maqsad va muljallariga bog'liq bo'ladi.

Demokratik jamiyatda xalqlar o'z milliy g'oyasiga tayanadi. Bu mustaqil taraqqiyot yo'lidan rivojlanishning muxim shartidir. Shuning uchun ham, fuqarolarda milliy g'oyaga daxldorlik hissini shakllantirish va rivojlantirish taraqqiyotning muhim sharti hisoblanadi. Fuqarolarning milliy g'oyaga daxldorlik hissining shakllanishi va rivojlanishi jamiyatning g'oyaviy-mafkuraviy asoslari, ta'lim-tarbiya tizimi, qadriyatlar tizimiga, har bir insonning ong va tafakkuri shakli, dunyoqarashi, hayotiy muljallariga bog'liq bo'ladi.

Insonning ulg'ayishi, ijtimoiy hayotda o'zining o'rnini topishi, muayyan mavqeiga ega bo'lishi, ayni paytda shaxs, jamiyat va davlat munosabatlarida ham o'zaro o'rnatilgan tartiblar, qabul qilingan qonunlar, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar tizimi, fuqaroda mas'uliyat-daxldorlik hissini uyg'otadi. Daxldorlikni anglash yuksak

ma'naviyat mezoni sifatida namoyon bo'lib, jamiyat oldida turgan maqsad-g'oyalariga bevosita bog'liqdir.

Milliy g'oya - O'zbekiston jamiyatining mafkurasi - g'oyaviy asosi sifatida, uning tushunchalari, prinsiplari, insonlarda milliy g'oya maqsadlariga daxldorlikni anglashlarida imkoniyat yaratadi.

Bu dunyoda e'tirof etilgan milliy va umuminsoniy demokratik prinsiplar orqali aniq ifodalanadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 13-moddasida: "O'zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy prinsiplarga asoslanadi, ularga ko'ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmat va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi"⁴ deb belgilab qo'yilgan.

Jamiyat hayotida "daxldorlik", "daxldorlik hissi" tushunchalari o'ziga xos mazmunga ega. "Daxlsizlik" tushunchasi esa "Inson hayoti"ning daxlsizligi yoki unga daxl qilishga hech kimning haqqi yo'qligini anglatadi. "Daxldorlik hissi" esa fuqaroning hayotiga, yon-atrofida sodir bo'lgan yot voqealarga, insonlar hayotiga, muammolariga befarq bo'lmaslik bilan bog'liq bo'lgan insoniy tuyg'udir.

Daxldorlik hissi fuqarolarning o'zaro munosabatining ifodasidir. Ma'lumki, inson hayoti davomida daxldorlik hissini qanday sezishi, yon-atrofidagilarga munosabati shakllanib, o'zgarib, rivojlanib boradi. Ulg'ayib, voyaga etgan sari ijtimoiy makon xam unga o'zining ta'sirini ko'rsatadi. Daxldorlikni xis etish imkoniyatlari, unga ta'sir ko'rsatish kuchiga ega bo'lgan resurslar ko'lami oshib boradi.

Dunyoda jamiyatning g'oyaviy – mafkuraviy asosini o'zgarishi bilan daxldorlik hissi, uning mazmuni va mohiyati ham o'zgaradi. Bugun ongda milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillarini ijtimoiylashishi, o'ziga xos transformatsiyalashishi jarayoni orqali kechmoqda. Mustaqillik ana shunday yangi imkoniyatni yaratdi. Bugungi kunda yakka, hukmron kommunistik g'oya bilan bog'liq maqsadlar, asosiy tushuncha va tamoyillaridan tubdan farq qiladigan milliy g'oya maqsadlariga mos holda daxldorlikni his etish asoslari qaror topmoqda. Yangi g'oyaviy maqsadlar, tushuncha va tamoyillar odamlarda daxldorlikni yangicha idrok etish, bir-birlariga yangicha munosabatda bo'lish, insonni qadrlash va unga eng oliy qadriyat sifatida qarash, daxldorlik hissining mazmunini, mohiyatini belgilab bermoqda.

Endi odamlar yon-atrofida bo'layotgan voqea – hodisalarga va bir-birlariga nisbatan mavhum "Sinfiylik" tamoyili orqali emas, real hayotiy insoniy tamoyillar, mustaqillik talablari va maqsadlariga mos holda, voqelikni idrok etmoqdalar. Bu, insonlarning hayotiy maqsadlariga yangicha g'oyaviy mazmun baxsh etadi. Ajdodlar merosini hurmat qilish, tarixiy xotira, madaniy yodgorliklar, milliy-ma'naviy meros

⁴ Қаранг: Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. Ўзбекистон. – Т.: 2014.

va qadriyatlarni o'zining ma'naviy borlig'idan o'tkazgan holda, o'zini-o'zi asrab-avaylashga, avlodlarga etkazishda, uni yanada boyitib, rivojlantirib borishda fuqarolik mas'uliyati, daxldorlik hissining mohiyatini yanada oshirmoqda. Daxldorlik hissi aloqadorlik, burch, ma'suliyat, inson erkinligi, huquq va manfaatlari ustuvorligi bilan uzviy bog'liq. Bu bir tomondan insonning daxlsiz huquqlarini, ikkinchi tomondan, insonlararo munosabatda ularning bir-biriga nisbatan befarq bo'lmaslikni, o'zaro mas'uliyatli ekanini anglatadi.

Daxldorlik hissi, o'zlikni anglash bilan ham uzviy bog'liq. Chunki, o'zlikni anglash xalqi, millatiga, madaniyatiga, ona tiliga, Vatanga bo'lgan mansublik hissi bilan tutash va mushtarakdir. Hayotda, odamlarning daxldorlik hissini idrok etishi har xil. Masalan: daxldorlik hissi yuqori; daxldorlik hissi o'rtacha, daxldorlik hissi past odamlar uchraydi. Bu ularning ma'naviy darajasi bilan bevosita bog'liq.

Bugun milliy g'oyaga daxldorlik hissi quyi yoki past bo'lgan ayrim kishilar va yoshlar uchraydi. Bu o'ziga xos befarqlik, loqaydlik bilan bog'liq qusurlardir. Bu yot va zararli g'oyalarni farqlamaslik, tafakkur va hayotiy pozitsiyasini zaifligining ifodasidir. "Egotsentrizm", "egoizm", "Vatansizlik", "messionerlik", "diniy ekstremizm va terrorizm", ma'naviy tahdid, "ommaviy madaniyat ko'rinishlari" ayrim insonlarni ong va tafakkurini egallashga, unga bosim o'tkazib uni monopulyasiya qilishga o'rinmoqda. Bu muayyan geosiyosiy maqsadlar yo'lida foydalanishni nazarda tutadi. Bugungi axborot kommunikatsiya tizimi imkoniyatlaridan bir tomonlama nosog'lom maqsadlar yo'lida foydalanishga bo'lgan o'rinishlar davom etayotganligini anglatadi. Hayot o'zgarishlari bilan daxldorlik hissi o'rtasida uzviy aloqadorlik mavjud. Odamlar bilan umumiy ruhiyatda bo'lish ma'naviy - ruhiy yaqinlikni shakllantiradi. YUksak ma'naviyatli odamda daxldorlikni his etish madaniyati yuqori bo'ladi.

Milliy g'oyaga daxldorlik hissi yuqori odam yot g'oyalarning jozibasiga uchmaydi. Ularga qarshi g'oya bilan javob berish, mustaqil fikri yuqori bo'ladi. Milliy g'oyaga daxldorlik hissi :1) Fuqarolikni his etish mas'uliyati va madaniyati bilan; 2) Vatanni anglash unga sodiqlik va vatanparvarlik bilan; 3) Milliy o'zlikni anglash milliy ma'naviy meros va umuminsoniy demokratik qadriyatlarga sodiqlik tuyg'ulari bilan; 4) Qonunni hurmat qilish; qonun ustuvorligi; adolat tamoyillariga tayanish; 5) Insonni e'zozlash, unga eng oliy qadriyat sifatida munosabatda bo'lish madaniyati ham daxldorlik hissi va madaniyatini oshiradi. Bu milliy g'oya negizlari uyg'unligida aniq namoyon bo'ladi.

Bu insonni o'zligini anglab olishga undaydi. Milliy va umuminsoniy ma'naviyatga daxldorlik hissi quyidagilarda o'z aksini topadi: 1) Milliy ma'naviy merosni bilish; 2) Milliy ma'naviy merosni qadrlash; 3) Milliy ma'naviy merosni

asrab-avaylash; 4) Milliy ma'naviy merosni yangilash; 5) Milliy ma'naviy merosni boyitib borishga o'zini mas'ul, daxldor deb bilish; 6) Umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilish, unga tayanish madaniyatidir.

Milliy g'oyaga daxldorlik hissi va fuqarolarning hayotiy pozitsiyasiga ega bo'lishi uzviy aloqador va bir-birini taqazo etadi. Bu ichki va tashqi omillar bilan belgilaniladi. Ichki omillar – mamlakat ichkarisidagi ijtimoiy – ma'naviy muxit, fuqarolarning ma'naviy salohiyati, ma'naviy darajasi, ta'lim – tarbiya, fuqarolik jamiyatini rivojlanishi, mamlakatni modernizatsiyalash demokratik islohotlarning mohiyati bilan bog'liq bo'lsa, tashqi omillar – globallashuv, turli-xil g'oyaviy – mafkuraviy kurashlar, ma'naviy tahdidlar, tinchlik va osoyishtalik uchun kurash, xavfsizlikni ta'minlash shart-sharoiti, omillari bilan aloqador. Fuqarolarda milliy g'oyaga daxldorlik hissi qancha oshib borsa, mamlakatni ichki va tashqi xavf – xatarlardan himoya qilish imkoniyati shuncha yuqori bo'lib boradi. Milliy g'oyaga daxldorlik hissi yuqori bo'lgan inson turli-xil zararli g'oyalarning ta'siriga tushmaydi, taqlid qilmaydi, g'oyaviy – ma'naviy immuniteti yuqori bo'ladi.

Milliy g'oyaga daxldorlik hissi – sotsial-g'oyaviy tushunchagina emas, ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy, huquqiy asosga va mazmunga ega tushunchadir. Bu turli millatga, yoshga mansub bo'lgan kishilarning mamlakatda o'zi yashaydigan Vatan, uni idrok etishda fuqarolikni anglashi, unga o'zini mansub deb bilishi, o'zligini Vatan tuprog'i, davlat ramzlarini, shu Vatanda yashagan ajdodlarini yaratgan axloqiy - ma'naviy merosini va qadriyatlarni, urf-odat va an'analarini asrab-avaylashga, uni yanada boyitishga, rivojlantirishga daxldorlikni xis etishi orqali unga ko'mak bo'ladigan amaliy ishlarni bajarishi, mas'uliyati ularni kundalik real ishlarda aloxida daxldorlikka undaydi. Ular o'zaro hamkor va hamjixatlik bilan Vatan uchun ishlashini daxldorlik burchi ekanligini amaliy ishlari bilan yanada mustaxkamlaydi. Milliy g'oyaga daxldorlik hissi ajdodlardan o'tib kelayotgan milliy-ma'naviy meroslar bilan birga, umuminsoniyatning demokratik qadriyatlariga, prinsiplariga nisbatan munosabatida namoyon bo'ladi. Inson hayotida faqat o'z qobig'ida yashay olmaydi. Bu uni dunyodan ajralib qolmasligiga sabab bo'ladi. SHuning uchun ham dunyo xalqlari hayoti, fan va ta'lim sohasida erishayotgan yutuqlarini o'z hayotiga olib kirishga harakat qilishi taraqqiyot uchun muhim. Bu insonlarning ta'lim-tarbiya, ilm-fan yutuqlariga nisbatan daxldorlik hissini shakllantiradi va tarbiyalaydi. Bu daxldorlikni anglash, uni fan yutuqlarini bilishga, o'rganishga va tatbiq etishga undaydi. Natijada yangi–yangi texnologiyalarni yaratishga, ijtimoiy hayot soxalariga tatbiq etishga chorlaydi. Insonning ma'naviyati yuksalib boradi. Bu ularni mamlakat xalqi va millatning istiqboli yo'lida ularning hayotini yaxshilash, erkin va farovon bo'lib borishga, ozod va obod vatan tuyg'ulari bilan bog'laydi. Buni har bir kishi

o'ziga xos ruhiy-ma'naviy kuch-qudrat, ilxom, faollik kabi insoniy intilishi bilan bog'liq harakatlarni yuzaga chiqaradi. Vatan uchun ishlash, yashash, uni sevish xayotiy amaliy shioriga aylanadi. Bu turli millat va xalqlarni yanada birlashtiradi. Ularni yagona Vatan yo'lida fidokorona mehnat qilishga chorlaydi.

Milliy g'oyaga daxldorlik hissi - Vatanga nisbatan aloxida ma'no va mazmunga ega. Vatanning yaxlitligini his etish, Vatan tuprog'i va uni asrab-avaylash, uni har qanday ko'rinishdagi yot g'oya va maqsadlardan xalos qilishning muxim sharti hisoblanadi. Daxldorlik hissi insonni ong va tafakkurini yangilashga, Vatan taraqqiyoti yo'lida mustaqillik tafakkuriga ega bo'lish, yangiliklarni qabul qilish, yangi-yangi ixtirolar qilishga o'zini undash, har bir kishi hayotining mazmuniga, maqsadiga va hayotiy mayliga aylangan bo'lishi-taraqqiyotning talabidir. "O'z uyingni o'zing asra!" degan shior yurtimizda yashayotgan har qaysi insondan hamon uchrab turadigan loqaydlik va beparvolik kayfiyatlaridan xolos bo'lishni, eng muhimi, yon atrofimizda bo'layotgan voqealarga daxldorlik hissi bilan yashashni bugungi kunda eng dolzarb masala sifatida oldimizga quymoqda. Bu Vatan taraqqiyoti yo'lida tinchlikni asrab-avaylashni, qadrlashni va qadriga etishga, tinchlik uchun kurashga daxldorlik hissi doirasida namoyon etadi. Mamlakatning taraqqiyotiga xizmat qiladi. Daxldorlik hissi insonlarni ezgu maqsadlar, g'oyalar bilan yashashga undaydi. SHuning uchun daxldorlik hissini, ayrim tor doiradagi manfaatlar tizimi nuqtai-nazaridan emas, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi, umuminsoniy demokratik qadriyatlar nuqtai-nazaridan keng anglash madaniyati insoniyatga, kelajakka xizmat qiladi. Bu turli xalqlar, millatlar, dinlar o'rtasida ham o'zaro bag'rikenglikni, totuvlik va hamjixatlikni ta'minlashning muxim sharti xisoblanadi.

Milliy g'oyaning asosiy tushunchalari inson tafakkurining mahsuli. U shunday mohiyatga egaki, unda turli millatlar, xalqlarning ajdod va avlodlarining hayotiy maqsadlari, orzu-intilishlari, o'ziga xos ong va tafakkur modeli o'zining ifodasini topgan. Bu ularning Vatanga, ajdod va avlodlar merosiga, tarixiga, milliy va ma'naviy qadriyatlariga shuningdek, insoniyat tomonidan e'tirof etib kelingan va kelinayotgan demokratiyaning umuminsoniy prinsiplariga sodiqlik, ishonch va e'tiqod, unga nisbatan ezgu niyatli har bir insonning daxldorlik hissini yanada mustahkamlashga xizmat qilib kelmoqda.

Milliy g'oya tushunchalari har bir insonning xalq va millatning hayoti, kelajagiga daxldorligi bilan ularni birlashtirib turadigan mushtarak maqsadlarni ifodalaydi.

Milliy g'oyani bilish, anglash uning targ'iboti - tashviqoti orqali fuqarolarda ishonch va e'tiqod yanada mustahkamlanadi. Ular daxldorlik hissi, Vatanga, ajdodlar merosiga, qadriyatlariga, davlat ramzlariga, o'zligiga, madaniyatiga, tiliga

daxldorlikni his etishi, qadriyatlar tizimini borlig'i orqali idrok etishi muhim ahamiyatga ega. Undan tashqarida o'zini his etmaydi. Bu Vatanparvarlik tuyg'ularini yanada oshiradi!

Milliy g'oyaning bosh g'oyasini, asosiy tushuncha va tamoyillarini anglash hamda uni ijtimoiy ong darajasida uyg'unlashishi, ishonch va e'tiqodga aylanishi, ularda Vatanga dahldorlik hissini yanada oshiradi.

XULOSA

Kishilarda ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini yuksaltirishning asosiy omili milliy g'oyani targ'ib qilishdir. O'zbekistondan misol qilib, ushbu maqola milliy g'oyani va uning shaxsning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga qanday ta'sir qilishini ko'rib chiqadi. Inson qalbi va ongiga milliy g'oya ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa ularni xayoliy maqsadlar sari yo'naltiradi. Bu o'rinda milliy g'oya ma'lum bir millat va mamlakatning falsafiy-tarixiy asoslarini ifodalaydi, avlodlar va ajdodlar o'rtasidagi rishtalarni mustahkamlaydi. Milliy g'oya targ'iboti yosh avlodga umumiy maqsad va manfaatlarni yetkazish orqali ularni yagona maqsad sari birlashtiradi va safarbar etadi. Biroq, begona tushunchalar odamlarni ma'naviyatdan uzoqlashtirish tendentsiyasiga ega, bu esa onalik tushunchasini yanada muhimroq qiladi. Milliy kontseptsiyani tarqatish texnologiyasi buni amalga oshirish uchun strategiya va taktikalarni o'z ichiga oladi, bu esa odamlarning ijtimoiy mas'uliyatini va millatning ma'naviy-ma'rifiy sa'y-harakatlari samaradorligini oshiradi. Shunday ekan, milliy konsepsiya jamiyatning uzoq muddatli o'sishining asosiy elementi bo'lib ko'rinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият - енгилмас куч. Тошкент. “Маънавият”. 2008, Б-65.
2. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – T.: “O'zbekiston” nashriyoti, 2022. -416 bet